

FACTORUL POLITICII RUSEȘTI ÎN EVOLUȚIA ISTORICĂ ȘI CONTEMPORANĂ A MOLDOVEI

Aurelian LAVRIC

Catedra Relații Internaționale

The most ill-fated influence in the history of the Moldovan state had Russia, under all its political systems: The Russian Empire, the Soviet Union and the nowadays Russian Federation. The author makes a clear distinction between the Russian people and the Russian policy. At the time being, the most difficult problem in the bilateral Russian – Moldovan relations is the conflict on the banks of the river Dniester. The point of the author is that in the Eastern part of the Republic of Moldova we can not identify a movement of separatism. There are all the characteristics of a system of a foreign (Russian) occupation: the Russian army, an administration formed by colonists from Russia (the so called president Igor Smirnov was born in Habarovsk, the chief of the so called Ministry of Security, Vladimir Antiufeev, was born in Novosibirsk and so on). The obstacle on the way of solving the territorial conflict between the Russia and the Republic of Moldova is the informal format 5+2 of negotiations. The author demonstrates that the Russia can not be a mediator in this conflict, in the conditions in which the European Court for Defending Human Rights recognized (in 2004) the Russia as a part in the war from 1992, on the banks of the river Dniester.

1. Istoricul influenței rusești în Moldova

De la începuturile existenței sale, din 1359, statul moldovenesc a fost marcat de relații cu state vecine mai puternice: Ungaria, Polonia, Hanatul Crimeei, Turcia, care au atentat la siguranța tânărului stat. Dar cel mai nefast efect asupra destinului țării noastre l-a avut relația cu vecinul de la răsărit – Rusia. Facem o distincție clară între *poporul rus*, care a suferit, la rândul său, de pe urma conducătorilor care s-au perindat pe la Moscova (la Kremlin) și la Sankt Petersburg, și *politica rusească* (sau a Rusiei, sub diversele sale regimuri politice – Imperiu țarist, Uniune Sovietică, Federație Rusă). Cu părere de rău, din 1792, când Rusia a ocupat teritoriul dintre Nistru și Bug, ajungând la granița de atunci a Moldovei, și până astăzi factorul politicii rusești este fundamental în determinarea stării Moldovei. De fapt, toată istoria țării noastre este marcată de fluxurile și refluxurile, altfel zis, expansiunile și retragerile (retragerile impuse de puterile occidentale) Rusiei din spațiul geopolitic din care face parte Moldova. Ultimul reflux al Rusiei a avut loc în 1991 (când a fost înfrântă în războiul rece), când s-a prăbușit așa-numita Uniune Sovietică, iar în fapt Rusia a pierdut teritoriile pe care le ocupase anterior și pe care le menținea sub stăpânire militară. Totuși, regimul de la Moscova a păstrat sub ocupație o porțiune a regiunii central-estice din teritoriul Republicii Moldova: cea mai mare parte a teritoriului din stânga Nistrului (o parte din așa-zisa Transnistrie, fără comunele: Cocieri, Molovata Nouă, Coșnița, Doroțcaia, Pârâta, Pohrebea) și o parte, mai mică, din teritoriul Cisnistriei, sau Basarabiei (orașul Bender și cinci sate: Chițcani, Gâsca, Proteagailovca, Cremenciug și o parte a satului Merenești). Istoria de până acum a relațiilor din spațiul în care se află Moldova ne învață că mai devreme sau mai târziu Rusia va reveni, va efectua o nouă expansiune. Evenimentele din august 2008 din Georgia au fost un semnal cu privire la începerea unei noi expansiuni rusești. În acest sens, prezența pe teritoriul țării noastre a unei zone de ocupație rusească face ca statul moldovenesc să fie o victimă sigură și neajutorată, o entitate vulnerabilă în fața unei noi expansiuni a Rusiei.

Eforturile diplomației moldovenești la etapa actuală trebuie îndreptate în primul rând spre asigurarea securității țării noastre, reducerea vulnerabilității sale în fața acestui pericol iminent. În acest context, se impune o abordare realistă a prevederii constituționale vizând neutralitatea țării noastre: câtă vreme zona central-estică a țării se află sub ocupație militară rusească nu poate fi vorba despre neutralitate la modul serios. În astfel de condiții, un asemenea statut nu poate fi decât o ficțiune. De fapt, în negocierile ruso-moldovenești autoritățile ar trebui să condiționeze posibilitatea unei neutralități a Republicii Moldova exclusiv de reglementarea diferendului teritorial ruso-moldovenesc privind zona central-estică a Republicii Moldova. Iar statutul de neutralitate ar putea fi adoptat în urma retrocedării de către Rusia a zonei respective către Republica Moldova, așa cum în 1856, în urma războiului Crimeei – când Rusia a fost învinsă – ea a retrocedat Moldovei districtele Bolgrad, Ismail și Chilia. Retrocedarea s-a produs astfel: steagul rusesc a fost coborât de pe catarg în cazarmele armatei de ocupație rusească, armata și persoanele din administrație care

au dorit au plecat în Rusia, iar în cazarmele au intrat formațiuni ale armatei moldovenești, a fost arborat drapelul Moldovei, a fost formată o administrație din autohtoni.

Intervenția Rusiei în spațiul nostru a început în primăvara lui 1711, când armatele lui Petru cel Mare au trecut Nistrul, în urma convenției secrete semnate la Luțk de către domnitorul Dimitrie Cantemir și țar. Bătălia decisivă s-a dat pe Prut, pe cursul său inferior, la Stănilești, iar armata țarului (35 000 de ruși), ajutată de un contingent militar moldovenesc (Cantemir nu a reușit să strângă cei 10 000 de soldați promiși), a fost înfrântă de armata sultanului (200 000 turci). Petru cel Mare a scăpat de prizonierat datorită faptului că Marta Skavronskaia, viitoarea – a doua – sa soție (în 1714, când devine împărăteasă Ecaterina I), i-a plătit pe turci cu bijuteriile sale, pentru ca ei să-l lase să se retragă. Campania de la Prut a fost „cea dintâi dintre multele războaie ruso-turce purtate mai apoi pe teritoriul Moldovei” [1]. În general, este recunoscut de majoritatea istoricilor, care s-au ocupat de aceste aspecte, faptul că anume „campania de la Prut a marcat începutul ofensivei expansioniste rusești către Constantinopol” [2]. Este clar că Moldova niciodată nu a reprezentat un obiectiv final al expansiunii rusești, ci doar o punte spre un alt obiectiv – Constantinopolul, dar și spre regiunea din sud-estul Europei – peninsula Balcanică, acolo unde cei care promovau și înfăptuiau politica externă rusească și-au arogat prerogativa de „a-i elibera” pe „frații slavi și ortodocși” (bulgari, sârbi, dar și greci) de dominația turcească. Iar „eliberare”, după cum se știe, pentru conducerea rusească nu a însemnat și, poate, nu mai înseamnă (luând în calcul expansiunea din 2008 în Osetia de Sud, care s-a soldat cu instalarea de baze militare rusești în Osetia de Sud și Abhazia) nimic altceva decât ocupație militară rusească. Așadar, întrucât se afla în imediata apropiere a Rusiei extinse până la Nistru, Moldova adesea a fost victima Rusiei, nimerind sub ocupația ei. Aceasta deoarece atunci când strategii ruși de la Sankt Petersburg erau înfrânți în drumul lor spre Constantinopol, ei „se mulțumeau” să își păstreze controlul militar asupra Moldovei, ca o compensație pentru eșecurile militare suferite în fața turcilor peste Dunăre. De altfel, și în prezent conducerea Federației Ruse nu se sinchisește să declare că staționarea trupelor sale în estul Republicii Moldova este în dependență de felul în care statele occidentale își vor îndeplini obligațiunile prevăzute de Tratatul cu privire la forțele armate convenționale în Europa (FACE). Reiese că Republica Moldova este ca și cum o parte a Occidentului, iar Rusia se războiează pe Occident refuzând să-și retragă trupele de ocupație de pe teritoriul RM, întrucât Occidentul nu respectă anumite obligațiuni asumate față de Rusia.

Mai multe războaie ruso-turce au afectat Moldova. Aceste războaie, care „s-au desfășurat în spațiul teritorial și etnic al națiunii române” [3], au constituit subiectul unei cărți a lui A.D. Xenopol [4]. „Din 1711 – bătălia de la Stănilești, pe Prut, unde rușii erau înfrânți de turci – până la 1877-1878, s-au purtat 9 asemenea războaie” [5], menționează Apostol Stan în introducerea la lucrarea în cauză. „Acestea, ca timp de desfășurare, cumulează câteva decenii. În atari împrejurări, Moldova și Țara Românească au fost folosite atât ca teatru de confruntări militare, cât și ca sursă de aprovizionare cu alimente, furaje, forță de muncă și ostași pentru diferiți beligeranți, îndeosebi pentru Rusia”, notează Apostol Stan [6]. Totuși, cele mai dureroase pierderi suferite de Moldova au fost anexiunile teritoriale: a Bucovinei, acaparate în 1775 de Austria (în urma războiului din 1768-1774) și a Basarabiei (după războiul din 1806-1812), anexate în 1812 la Rusia. Pe parcursul acestor războaie din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, în care Rusia își învâluia expansionismul sub mantia ortodoxiei, Moldova în repetate rânduri, chiar și după anexarea Basarabiei, a fost ocupată de Rusia: „Temerile românilor față de o efectivă încorporare de către Rusia se accentuau îndeosebi după 1829, când Moldova și Țara Românească erau supuse de către St. Petersburg unui control efectiv, în vederea anexării” [7].

Un important moment în această succesiune a fost Congresul de pace de la Paris din 1856, care a avut loc după încheierea, în 1855, a Războiului Crimeei, care a fost declanșat după o nouă ocupație a celor două principate (Moldova și Valahia) de către Rusia. În acel război, alături de Turcia, împotriva Rusiei, pe care au învins-o, au luptat Franța, Marea Britanie și Sardinia. Una dintre hotărârile Congresului de la Paris a stipulat retrocedarea de către Rusia către Principatul Moldovenesc a districtelor Bolgrad, Ismail și Chilia, teritoriu pe care Rusia îl răpise de la Moldova prima oară în 1812. Totuși, la Congresul de la Berlin, din 1878, care a urmat războiului din 1877-1878, Rusia a recuperat acea parte din sudul Basarabiei. În cartea lui Xenopol poate fi observată o îngrijorare a istoricului: „căci, aflată la porțile României, Rusia putea deveni oricând un pericol prin dezlănțuirea demonului cuceritor ce o stăpânea, ori de câte ori nu avea în cale un obstacol de temut” [8]. Soluția, în opinia lui Apostol Stan, este „anume de a se îndepărta politic și militar cât mai mult de această mare putere, orientându-se hotărât spre Occident, „lipindu-se” chiar de acesta”, prin procesul de integrare euro-atlantică. România a reușit. Republica Moldova pare că încă nici nu își dă seama de respectivul pericol și de atitudinea pe care trebuie s-o adopte, deci și de pașii pe care trebuie să-i întreprindă.

Din 1991-1992 Republica Moldova se confruntă cu Rusia pentru partea sa central-estică, de pe ambele maluri ale Nistrului, pe care Rusia nu dorește să o retrocedeze statului moldovenesc după ce a ocupat-o în 1940, respectiv în 1944 (partea de pe malul stâng al Nistrului a fost ocupată de Rusia în 1792, respectiv în 1944). La ora actuală, principala cauză a nesoluționării conflictului din zona nistreană o reprezintă formatul 5+2, care necesită o modificare urgentă, întrucât nu corespunde esenței conflictului din estul Republicii Moldova.

2. Aplicarea standardelor și experienței internaționale în soluționarea conflictului din estul Republicii Moldova. Rolul ONU

Atunci când purcedem la abordarea conflictului din estul Republicii Moldova, este foarte important să ne raportăm la standardele și experiența internațională în materie de soluționare a conflictelor. Primul pas în soluționarea conflictelor este înțelegerea factorilor și mecanismelor care contribuie la declanșarea lor. În acest context, trebuie identificate unele „recurențe și similarități în datele istorice”, precum și elaborați „indicatori care să permită prognoza crizelor și a evoluției lor” [9]. Propriu-zis, este vorba despre necesitatea unei „cartografieri” a conflictului, care are drept scop identificarea elementelor constitutive și a particularităților acestuia. „Cartografierea” se realizează prin analiză de documente. Așadar, „pentru a soluționa un conflict, este necesară înțelegerea istoricului, contextului și dinamicii de desfășurare a acestuia, chestiunile discutate, precum și cunoașterea actorilor implicați” [10]. Într-un cuvânt, este necesar să stabilim *esența* conflictului. În 1992 ONU a emis un raport – „O agendă pentru pace” – în care, printre altele, se face referință la elementele prezentate mai sus. Adică, după cum notează autorii, „înainte de a decide ce acțiuni specifice trebuie întreprinse, sunt necesare identificarea contextului în care se desfășoară respectivul conflict, precum și natura, cauzele și dinamica ce îl caracterizează. De asemenea, trebuie create mecanisme de monitorizare a indicatorilor de criză, astfel încât să poată fi identificate la timp orice modificări semnificative în situația conflictuală în cauză [11]. Cu părere de rău, autoritățile Republicii Moldova au dificultăți „în a stabili însăși natura conflictului” [12] din zona nistreană.

Așadar, prima confuzie a autorităților de la Chișinău este legată de înțelegerea greșită – așa cum transpare și în formatul „5 + 2” (al unor negocieri quasiinexistente), agreeat de autoritățile moldovenești – a actorilor implicați în conflictul din estul Republicii Moldova. Deși Memorandumul privind reglementarea conflictului (care, de fapt, a fost un acord de încetare a focului), din 21 iulie 1992, a fost semnat exclusiv de președintele Moldovei M.Snegur și al Rusiei B.Elțin (deci, acestea sunt cele două părți în conflict, întrucât trupele armatei regulate ruse și formațiuni paramilitare de cazaci ruși au luptat împotriva poliției, apoi nou-formatei armate a statului moldovenesc), astăzi Rusia figurează în formatul menționat mai sus ca mediator (ce fel de „mediator neutru” [13], poate fi ea?) între Republica Moldova și o parte a sa în care se află un regim de ocupație militară rusească, condus de cetățeni ruși: unul – I.Smirnov, născut la Habarovsk și sosit la Tiraspol cu câțiva ani înainte de declanșarea conflictului (1987), iar un altul – V.Antiufeev, născut la Novosibirsk și sosit pe Nistru în toamna lui 1991, după puciul nereușit de la Riga din august al aceluiași an (înfrânt de forțele democratice!), în cadrul căruia el s-a manifestat, fiind o unealtă a puciștilor. Într-o emisiune din 21 septembrie 2007 de la postul de televiziune „NIT”, președintele V.Voronin a declarat că din 1997, în urma Memorandumului semnat de președintele P.Lucinschi și de I.Smirnov, „Pridnestrovie” [Nistria] a fost recunoscută ca parte în conflict. Dar, după ultimul „referendum” (în 2006) din „Nistrenia” (așa cum este denumită regiunea aflată sub ocupație militară rusească la postul oficial de radio din Tiraspol) cu privire la independență și alipirea la Rusia, mass-media au informat că „Sovietul Suprem” de la Tiraspol a anulat toate înțelegerile (actele semnate) cu autoritățile de la Chișinău.

„Pacea poate fi stabilită dacă două sau mai multe părți care își recunosc identitatea renunță la unele pretenții importante și acceptă să se conformeze unor reguli comune, create împreună și moral juste” [4]. În cazul în care autoritățile de la Chișinău se decid să respecte Constituția Republicii Moldova, în care se stipulează că actele emise de organizațiile internaționale la care Republica Moldova este parte prevalează asupra oricărei legi interne, chiar asupra Constituției, Moldova trebuie să denunțe actualul format „5 + 2” și să solicite ONU să medieze negocierile între Rusia și Republica Moldova (cei doi actori reali, implicați în conflict), în virtutea deciziei CEDO în dosarul Ilașcu (2004), decizie care a recunoscut Rusia ca parte în diferend. Conflictul din estul Republicii Moldova a fost rezultatul încălcării de către Rusia a punctului 4 din articolul 2 al Cartei ONU, document fundamental pentru dreptul internațional public: „Toți membrii organizației se vor abține, în relațiile lor internaționale, de a recurge la amenințarea cu forța sau la folosirea

ei fie împotriva integrității teritoriale ori independenței politice a vreunul stat, fie în orice alt mod incompatibil cu scopurile Națiunilor Unite” [15]. Este regretabil faptul că până astăzi nu există o implicare a ONU în gestionarea și soluționarea conflictului – care nu este nicidecum unul „moldo-transnistrean”, ci „ruso-moldovenesc”, în condițiile în care „Consiliul de Securitate este cel care, actualmente, trebuie să identifice cazurile de amenințare împotriva păcii, de încălcări ale păcii și de acte de agresiune, precum și să decidă ce acțiuni se impun” (Carta ONU, articolul 39) [16].

Este într-adevăr o chestiune fundamentală pentru autoritățile de la Chișinău să se decidă (deși, după cum am arătat, decizia CEDO nu le lasă posibilitatea unei alternative): este conflictul din estul Moldovei unul internațional, între doi subiecți, Rusia și Republica Moldova, sau este unul intern, separatist? Și atunci s-ar aplica punctul 7 din articolul 2 al Cartei ONU: „Nici o dispoziție din prezenta Cartă nu va autoriza Națiunile Unite să intervină în chestiuni care aparțin esențial competenței interne a unui stat, și nici nu va obliga pe membrii săi să supună asemenea chestiuni spre rezolvare pe baza prevederilor prezentei Carte; acest principiu nu va aduce însă întru nimic atingere aplicării măsurilor de constrângere prevăzute în Capitolul VII” [17]. Dacă Moldova ar avea curajul să recunoască și să afirme adevărul, ea ar putea apela la Curtea Internațională de Justiție, principalul organism judiciar al ONU, care judecă dispute între state. În orice caz, „cel mai important actor în domeniul reglementării și gestionării crizelor și conflictelor internaționale rămâne ONU” [18], care nu este angajată în soluționarea conflictului din estul Moldovei numai pentru că autoritățile de la Chișinău nu înțeleg sau nu recunosc natura reală a conflictului.

Atunci când cetățenii moldoveni din stânga Nistrului, din satul Corjova, nu au putut să-și desfășoare alegerile locale din 2007 și toate scrutinele ulterioare, blocate de fiecare dată de miliția regimului rusesc de ocupație, autoritățile de la Chișinău ar fi trebuit să facă apel la doctrina „responsabilității de a proteja”, potrivit căreia comunitatea internațională are datoria morală de a interveni în cazurile în care statele nu sunt capabile să-și protejeze cetățenii de catastrofe evitabile [19, p.244, *a se vedea* International Commission on Intervention and State Sovereignty, 2001]: „Atunci când statele nu vor sau nu își pot proteja cetățenii, comunitatea internațională are datoria de a interveni” [20], ONU rămânând cel mai potrivit actor internațional care poate autoriza anumite acțiuni în asemenea contexte. Printre instrumentele comunității internaționale se numără sancțiuni economice, întreruperea relațiilor diplomatice, sau măsuri mai radicale [21]. Chiar dacă Rusia este membru al Consiliului de Securitate, pentru ea este important să aibă o imagine bună în lume, să fie membru al grupului G 8, să fie admisă în Organizația Mondială a Comerțului și să nu apară ca un stat agresor (așa cum este, în virtutea deciziei CEDO, în cazul Ilașcu). Este o greșeală strategică, dincolo de nesocotirea adevărului, plasarea de către autoritățile de la Chișinău a conflictului de pe Nistru pe lista conflictelor separatiste (care vizează conflictele din Abhazia, Osetia de Sud și Karabahul de Munte), listă supusă înainte de 2007 discuției la ONU. După cum am arătat, conflictul din estul Republicii Moldova nu este unul separatist.

Unul dintre precedentele la care se poate raporta Moldova în tentativa de a soluționa conflictul este criza algeriană din 1958, când, ordonând retragerea armatei și a coloniștilor francezi din Algeria, președintele Charles de Gaulle declara: „Este vorba despre faptul de a determina, coincid oare interesele supreme ale Franței cu interesele coloniștilor francezi din Algeria” [22]. Din 1792 Transnistria și din 1812 Basarabia (din care Rusia mai deține la ora actuală cinci localități: municipiul Bender și satele Chițcani, Gâsca, Proteagailovca, Cremenciug și o parte a satului Merenești) au devenit colonii rusești. După destrămarea în 1991 a URSS, Rusia nu dorește să restituie statului moldovenesc teritoriile respective: *o parte* din Cisnistria (malul drept) și *o parte* din Transnistria (malul stâng). După cum se știe, militarii francezi din Algeria au întreprins în 1958 așa-numita „rebeliune a generalilor”, înfrântă de armata fidelă președintelui francez Charles de Gaulle. Totuși, ar fi fost imposibil ca autoritățile algeriene să-i fi declarat pe generalii rebeli francezi drept separatiști algerieni. Într-un context similar, autoritățile de la Chișinău i-au etichetat, greșit, pe Smirnov, Antiufeev și compania de la Tiraspol „separatiști”.

Un alt precedent pentru conflictul din Moldova îl reprezintă retragerea efectuată în 2005 de premierul israelian Ariel Sharon a coloniștilor evrei din sectorul Gaza. Desigur, autoritățile palestinieniene nu i-ar fi declarat pe coloniștii evrei, care nu doreau să-și părăsească casele, drept „separatiști”. Numai în Moldova, președinții Snegur, Lucinschii, Voronin, Ghimpu, Lupu îi denumesc cu nonșalanță pe liderii regimului de la Tiraspol drept „separatiști”, respectiv regimul impus în estul Moldovei drept unul „separatist”, aducând prin aceasta cel mai mare ajutor posibil regimului de ocupație rusească, întrucât prin aceasta – fiind denumit separatist – el este legitimat. Căci evenimentele recente din Timorul de Est (1999), Kosovo (2008) și din

Sudanul de Sud (2011) au arătat că, în anumite situații, comunitatea internațională se sensibilizează și susține unele regiuni și regimuri separatiste, recunoscându-le independența.

Un al treilea precedent ce poate fi utilizat în găsirea unei soluții pentru conflictul ruso-moldovenesc de pe Nistru este conflictul ruso-chinez din Extremul Orient. Au fost două zone de conflict. Prima este cea din dreptul orașului Vladivostok și vizează insula Damansk (de 20000 metri pătrați) de pe râul Ussuri. Deși formal (*de iure*) era un teritoriu chinez, după încheierea războiului al doilea mondial armata și autoritățile sovietice nu l-au părăsit. În 1964 conducerea chineză a ridicat problema, declarând că insula respectivă este teritoriu chinez. Iar în martie 1969 au avut loc ciocniri între armata chineză și armata sovietică de ocupație. De menționat faptul că autoritățile chineze nu i-au declarat pe militarii ruși de pe insulă separatiști. În urma unor negocieri ruso-chineze, în 1991 Secretarul general al PCUS Mihail Gorbaciov a semnat un acord cu conducerea chineză, prin care a restituit/retrocedat teritoriul respectiv Chinei. De asemenea, ca urmare a unui acord semnat de președintele Elțin cu conducerea chineză, Rusia a retrocedat Chinei o peninsulă și două insule în dreptul orașului Habarovsk, pe râul Amur, la 1 ianuarie 2007, în timpul președinției lui Vladimir Putin. Într-un comentariu din emisiunea „Post Scriptum” pe postul rusesc de televiziune TVCI, de la Moscova, se menționa că au fost părăsite cazarmele armatei rusești, iar numeroși locuitori ai Habarovskului („habarovceane”) și-au pierdut casele de vacanță cu loturi agricole („dachnye uchastki”). Guvernul Chinei a declarat că va construi în teritoriile redobândite, vis-à-vis de Habarovsk, un oraș în care va locui un milion de cetățeni chinezi. De menționat că Guvernul de la Beijing nu i-a declarat pe militarii ruși din zona de ocupație de pe râul Amur și pe deținătorii de case de vacanță originari din orașul Habarovsk drept *separatiști*, așa cum astăzi oficialii de la Chișinău îl numesc pe originarul din Habarovsk („habarovceanin”) Igor Smirnov – „separatist”.

3. Separatism sau ocupație străină?

Scrisoarea din 12 noiembrie 2010 a Președintelui interimar din acel timp al Republicii Moldova, Mihai Ghimpu, în adresa Secretarului General al Alianței Nord-Atlantice, Anders Rasmussen, în legătură cu subiectul „retragerii trupelor ruse de pe teritoriul statului nostru” [23] ridică unele semne de întrebare. „Trupele ruse pe teritoriul statului nostru nu sunt doar o sursă permanentă de pericol la adresa securității Republicii Moldova, dar și de alimentare a **separatismului transnistrean** (s. A.L.), dat fiind faptul că **liderii separatiști de la Tiraspol** (s. A.L.) văd în prezența trupelor ruse, dislocate în regiune, un suport moral, politic și material al acțiunilor lor”, nota Mihai Ghimpu. În primul rând, în ceea ce privește „separatismul”. Probabil, nu este un secret pentru nimeni faptul că Republica Moldova este un stat separatist, care s-a separat de Rusia, sub a cărei ocupație s-a aflat, ultima dată, din 1944 până la 27 august 1991. Ca stat separatist, Republica Moldova ar trebui să sprijine separatismul din simplul motiv că, datorită separatismului, noi am obținut libertatea. Totuși, să fie oare Igor Smirnov, născut la Habarovsk și sosit la Tiraspol în 1987, sau Vladimir Antiufoev, născut la Novosibirsk și sosit aici după puciul din august 1991 de la Riga, „**lideri separatiști**”? Cunosc numeroși localnici din zona respectivă care abia așteaptă să scape de regimul rusesc al lui Smirnov și Antiufoev. Dacă autoritățile de la Chișinău vor stăruii, inclusiv pe plan internațional, în ideea că există un „**separatism**” transnistrean în Moldova, aceasta nu va face decât să atragă simpatia opiniei publice internaționale pentru regimul de la Tiraspol, care, rezultă, luptă pentru libertate, așa cum Republica Moldova a luptat pentru libertatea sa în 1989-1991, atunci când și-a atras, de rând cu republicile baltice, Gruzia și alte republici sovietice, simpatia statelor lumii. Să ne înțelegem totuși: dacă cele *șase milioane* de turci din Germania, cu sprijinul armatei turce, vor declara la un moment dat că au constituit, de exemplu, *o republică germană riniană* – de la denumirea râului Rin – cu limba turcă utilizată de administrație și în spațiul public, nimeni nu-i va numi separatiști. Dacă cele *opt milioane* de imigranți din Magreb de pe teritoriul Franței, cu sprijinul armatei algeriene, vor declara republica franceza luareză (de la râul Luara), cu limba arabă drept limbă oficială, nimeni nu-i va numi separatiști. Regret faptul că dl Ghimpu l-a indus în eroare pe Secretarul General al NATO privind existența unui separatism în Moldova, acolo unde nu este vorba decât despre o zonă de ocupație rusească în care acționează un regim rusesc de ocupație și o armată de ocupație.

În al doilea rând, ce înseamnă separatism „**transnistrean**”? Zona Republicii Moldova necontrolată de autoritățile de la Chișinău cuprinde cea mai mare parte a regiunii din stânga Nistrului (fără comunele Cocieri, Molovata Nouă, Coșnița, Pohrebea, Doroțcaia, Pârâta) și o parte din Cisnistria sau Basarabia (orașul Bender, satele Gâsca, Proteagailovca, Chițcani, Cuciurgan și o parte a satului Merenești). Atunci de ce doar „transnistrean”? Cineva care scrie în limba română ar trebui să folosească acele cuvinte care exprimă realitatea din teren. M.Ghimpu a mai scris despre „aflarea lor (trupelor, n. A.L.) în Transnistria”. Pentru cine nu știe, trupe rusești

se află și pe teritoriul Basarabiei (Cisnistriei), la Bender, unde pot fi văzute cazarmele cu drapelul Rusiei arborat. Este o deosebire importantă între conflictul de pe teritoriul Republicii Moldova și alte conflicte cu adevărat separatiste din lume (Kosovo, Abhazia, Osetia de Sud): **zona de conflict de la noi nu are o denumire**. Zona de conflict de la noi este o parte din așa-zisa Transnistrie și o parte din Cisnistria (Basarabia). De fapt, este o parte a Republicii Moldova – partea sa estică – aflată sub ocupație militară rusească.

În al treilea rând, în legătură cu o altă idee a lui M. Ghimpu din scrisoarea către Anders Rasmussen: „Îmi exprim speranța că în cadrul negocierilor actuale privind regimul de control al armamentelor, poziția Republicii Moldova privind prezența ilegală a trupelor ruse pe teritoriul său, și anume – **retragerea imediată, ordonată și completă a trupelor ruse** (s. A.L.) de pe teritoriul Republicii Moldova – va fi auzită și luată în seamă”... Cred că retragerea trupelor ruse ar putea însemna blocarea definitivă a problemei. Medvedev ar fi putut să-l telefoneze pe dl Ghimpu și să-i spună că în cinci minute, în care cei doi vorbesc la telefon, trupele rusești se retrag. La sfârșitul convorbirii ar fi putut să-l îndemne să meargă să verifice dacă mai găsește în zona respectivă vreo unitate cu drapelul rus arborat. Desigur, nu i-ar fi permis să pătrundă pe teritoriul respectiv serviciile care efectuează controlul la intrarea în zonă (în primul rând grănicerii). Dar Medvedev ar fi putut să-l ajute și cu aceasta – să intervină ca să i se permită lui Ghimpu să inspecteze unitățile militare și să constate că nu mai există nici un drapel rus arborat sau militari cu epoleți rusești. În cele cinci minute ale discuției telefonice militarii ruși își vor fi înlocuit epoleții rusești cu cei ai „republicii” de pe Nistru. Deci, este posibilă o situație în care în zona de ocupație rusească militarii ruși să-și înlocuiască epoleții, totul rămânând însă pe vechi, adică trupele rusești rămânând în continuare acolo, sub comanda Moscovei, dar, chipurile, ca armată a „republicii moldovenești nistrene”. Deși M. Ghimpu se arată „ferm convins că retragerea completă a trupelor rusești de pe teritoriul Republicii Moldova va crea premisele necesare pentru reglementarea conflictului transnistrean pe cale pașnică și va contribui, inclusiv, la consolidarea stabilității și securității în regiune”, cred că singura soluție a acestui conflict este *cererea exprimată de Republica Moldova ca Rusia să retrocedeze zona sa de ocupație de pe teritoriul țării noastre*. *Retrocedare* înseamnă *înlocuirea armatei de ocupație cu armata țării noastre (sau cu trupe internaționale), preluarea teritoriului de către organele de menținere a ordinii publice (poate fi și o poliție internațională), de către serviciile de securitate și înlocuirea regimului de ocupație – a administrației*. Organizarea unor alegeri libere. Locuitorii din Corjova și din celelalte sate, care, în majoritatea lor, sunt locuite de etnici moldoveni, să aibă dreptul și posibilitatea de a-și alege autoritățile locale, iar aleșii lor să fie la adăpost de orice amenințări, intimidări și persecuții din partea unor forțe paramilitare – cazaci sau coloniști. Fără acestea, problema asigurării securității Republicii Moldova pe întreg teritoriul său, desigur, nu va fi rezolvată.

Din păcate, fostul președinte Ghimpu a reușit să mențină o stare de confuzie în ceea ce privește datele conflictului ruso-moldovenesc din partea estică a Republicii Moldova. Într-o știre din 9 decembrie 2010 („Secretarul General al NATO i-a răspuns lui Ghimpu”), publicată de portalul de știri „Moldova azi” [24], dar și de alte portaluri de știri [25], este citat un comunicat de presă al Președinției, în care se arată că Secretarul General al NATO Anders Fogh Rasmussen, în răspunsul său adresat președintelui Ghimpu, menționează că NATO acordă atenție „conflictului prelungit din regiunea transnistreană a Republicii Moldova”. În al doilea rând, întrucât Ghimpu recunoștea, ca și ceilalți predecesori ai săi, „Pridnestrovia”/Nistria ca entitate și, respectiv, ca subiect în conflict și în negocieri, dl Rasmussen salută angajamentul consistent și plenar al autorităților de la Chișinău de a soluționa pe cale pașnică „diferendul transnistrean”, precizând că negocierile internaționale în formatul 5+2, purtate cu asistența OSCE, sunt un cadru legal și corect pentru continuarea discuțiilor. Ghimpu a repetat aceleași neadevăruri, rostite și de ceilalți conducători ai țării, în loc să explice Secretarului General al NATO că este vorba despre un conflict internațional ruso-moldovenesc, că Moldova, care s-a aflat sub ocupație sovietică (așa cum este stipulat în decretul prezidențial din 24 iunie 2010 privind comemorarea zilei de 28 iunie 1940 ca zi a ocupației sovietice) în 1991 s-a separat de Rusia, însă armatele ocupante nu au părăsit întreg teritoriul țării noastre, ci au menținut și mențin o parte a sa sub ocupație militară până în prezent. Noi, Republica Moldova, suntem separatiști pentru că am fost ocupați cu forța în 1944, iar în 1992 am luptat pentru libertate (veteranii războiului de pe Nistru sunt numiți oficial participanți la „războiul pentru apărarea independenței și integrității teritoriale”). Suntem singura republică fost sovietică ce a luptat pentru independența și suveranitatea întregului său teritoriu. De aceea, declarația făcută în două rânduri de fostul președinte al Republicii Moldova V. Voronin (la ședința festivă de la Palatul Național, în 2006, privind sărbătorirea aniversării a 15-a a proclamării independenței și într-o ediție a emisiunii „Rezonans” din același an de pe postul de televiziune NIT), cum că noi am fi primit independența

„ca și cadou”, este cel puțin ciudată. Am luptat pentru separarea de Rusia și, în fapt, noi și acum suntem separatiști: vrem să ne separăm de Rusia cu teritoriul din estul țării, rămas sub ocupație rusească. Culmea este ca guvernării noastre (atât foștii, aflați acum în opoziție, cât și actualii) îi numesc „separatiști” pe ocupanți. Este timpul ca cei de la conducerea Republicii Moldova să conștientizeze și să promoveze adevărul, să nu mai fie ostacii stereotipurilor impuse prin manipulare de către propagandiștii de la Moscova, care au fost preluate și tirajate de politicieni și formatori ai opiniei publice din Moldova, fie din trădare (corupție), fie din incompetență/inconștiență. Cred că fără recunoașterea și promovarea adevărului nu există șanse pentru recuperarea teritoriului din estul Republicii Moldova. Este important să fie pusă corect problema, căci numai cu condiția formulării corecte ea poate fi soluționată.

Până când chestiunile fundamentale privind conflictul nu vor fi înțelese și afirmate – cine sunt actorii, care este natura/esența conflictului, ce precedente internaționale pot fi aplicate – măsuri (de încredere) ca cele transmise la 13 decembrie 2007 de către autoritățile moldovenești regimului de la Tiraspol, cu privire la construcția de poduri și șosele, gestionarea în comun a căii ferate și înființarea unui post de televiziune comun etc., evident că nu au nici un rost, nu vor avea sorți de izbândă, întrucât asemenea măsuri de reconstrucție socioeconomică și dezvoltare se referă la „consolidarea procesului de pace” [26]. Or, încă nu a avut loc o reconciliere în conflictul ruso-moldovenesc, de aceea măsurile respective sunt premature și sunt expresia lipsei unei capacități de înțelegere și a unei viziuni a autorităților de la Chișinău asupra a ceea ce trebuie întreprins. Deoarece asemenea acțiuni nu fac decât să întărească regimul de la Tiraspol. De exemplu, reinstituirea în toamna lui 2010 a cursei de tren personal pe ruta Chișinău – Odesa, via Bender și Tiraspol, cu care s-a lăudat guvernul primei Alianțe pentru Integrare Europeană, formată în urma alegerilor parlamentare din 29 iulie 2009, nu face decât să întărească regimul rusesc de ocupație din estul Republicii Moldova și nu a contribuit cu nimic la o eventuală reglementare a conflictului.

Referințe:

1. Van Meurs, Wilhelm Petrus. Chestiunea Basarabiei în istoriografia comunistă. – Chișinău: ARC, 1996, p.350.
2. Ibidem, p.351.
3. Iorga Nicolae. Dezvoltarea imperialismului contemporan. - București: Albatros, 1997, p.VII.
4. Ibidem.
5. Ibidem.
6. Ibidem, p.VIII.
7. Ibidem, p.XIV.
8. Ibidem, p.XVI.
9. Ghica L., Zulean M. (coordonatori). Politica de securitate națională. Concepte, instituții, procese. - Iași: Polirom, 2007, p.213.
10. Ibidem, p.214.
11. Ibidem, p.222.
12. Ibidem, p.253.
13. Ibidem, p.252.
14. Ibidem, p.228.
15. Ibidem, p.227.
16. Ibidem, p.228.
17. Ibidem, p.227.
18. Ibidem, p.244.
19. Ibidem. *A se vedea International Commission on Intervention and State Sovereignty*, 2001.
20. Ibidem, p.243.
21. Ibidem, p.228.
22. Мальро А. Зеркало лимба. - Москва: Прогресс, 1989, p.376.
23. Textul integral al scrisorii a fost publicat pe mai multe portaluri de știri: <http://www.azi.md/ro/story/14666>, <http://unimedia.md/?mod=news&id=25989>, http://www.arena.md/?go=news&n=1513&t=Mihai_Ghimpu_cere_ajutorul_NATO, 12.11.2010.
24. <http://www.azi.md/ro/story/15258>, 9.12.2010.
25. <http://unimedia.md/?mod=news&id=27168>, http://www.arena.md/?go=news&n=2067&t=Raspunsul_NATO_la_scrisoarea_lui_Mihai_Ghimpu, 9.12.2010.
26. Мальро А. Зеркало лимба. - Москва: Прогресс, 1989, p.244.

Prezentat la 25.07.2011